

БӨЛІМ: ҰБТ

Қазақстан тарихы бойынша ҰБТ-ға арналған конспект-«шпора».

ЖАРИЯЛАНДЫ 08.10.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР testcenter, testcenter.kz, testter, білім, білім kz, білім кидс, білім кіру, білім класс, білім класс кір, география, джт, Ент, Ент пробный, күнделік, қаз тарих, Қазақстан тарихы ұбт тест, құқық, мат сауат, математика, математика есептер, оқу сауаттылығы, тарих ент, тарих тест, тарих ұбт, тест центр, тесттер, Тестцентр, тестцентр кз, Ұбт, ұбт дайындық, ұбт математика есептер, ұбт пробный, ұбт тест Білім ленд	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/182836/
---------------------------------	--	---

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ БОЙЫНША ҰБТ-ҒА АРНАЛҒАН КОНСПЕКТ-«ШПОРА». ҚАЗЕТ ДАТАЛАР, ТҮЛҒАЛАР, ЗАҢ- РЕФОРМАЛАР

Ежелгі дәуір

- **Палеолит-неолит:** алғашқы еңбек құралдары, «микролиттер» - **мезолит** ерекшелігі.
- **Ботай мәдениеті (б.з.д. IV-III мыңж.)** — жылқыны алғаш қолға үйрету, Солт. Қазақстан.
- **Андронов (қола дәуірі)** — көшпелі мал шаруашылығының бастауы, қоныстар-қорымдар.
- **Сақтар (б.з.д. VII-III ғғ.):**
Тайпалар: **тиграхауда** (шошақ бөрікті), **парадарая, хаомаварга**.
Ескерткіштер: **Есік «Алтын адам», Бесшатыр, Шілікті**.
Тұлға: **Томирис, Шырақ**.
- **Үйсіндер (б.з.д. II ғ. - б.з. III ғ.):** орталығы — **Қызыл Аңғар (Чигу)**, жері — **Жетісу**.
- **Қаңлылар:** орталығы — **Битян**, аймағы — **Сырдария орта ағысы**.

- **Ғұндар: Мөде тәңіркүт**, б.з.д. III-I ғғ., «халықтардың ұлы қоныс аударуының» бастауы.

ЕРТЕ ЖӘНЕ ДАМЫҒАН ОРТА ҒАСЫР

- **Түрік қағанаты (552-603) → Батыс Түрік (603-704)**, ұраны «**Көк бөрі**», жазуы — **Орхон-Енисей**.
- **Түргештер (704-756)**: **Сұлу қаған**, **қара/сары түргеш**.
- **Қарлұқтар (756-940)**: астанасы — **Қойлық** (Жоңғар Алатауы етегі).
- **Қарахан мемлекеті (942-1212)**:
Сатұқ Боғра хан — исламды мемлекеттік дін етті (X ғ.).
Қалалар: **Тараз, Баласағұн**.
- **Қимақ-Қыпшақ конфедерациясы: Дешті Қыпшақ**, әскери күшімен ерекшеленді.
- **Оғыздар**: орталығы **Янгикент, Селжұқтардың** түп негізі.
- **Қарақытайлар (Қидандар)**: Жетісудағы үстемдік (XII ғ.).
- Қалалар мен ғылым: **Отырар** (Әл-Фараби), **Сығанақ, Сауран, Түркістан (Ясы)** — **Ахмет Ясауи**.

Алтын Орда, Ақ Орда және Қазақ хандығы

- **Алтын Орда (XIII-XV ғғ.)**: **Батый, Мөңке-Темір, Өзбек хан** (ислам – XIV ғ.).
- **Ақ Орда**: орталығы **Сығанақ**, билеуші **Орыс хан**.
- **Әбілқайыр хандығы** (көшпелі өзбектер).
- **Қазақ хандығының құрылуы — 1465/1466 ж.**: **Керей мен Жәнібек** — Шу-Талас.
- **Қасым хан (1511-1518)**: аумағы кеңейді, «**Қасым ханның қасқа жолы**».
- **Есім хан**: «**Есім ханның ескі жолы**».
- **Тәуке хан (XVII ғ. соңы)**: «**Жеті жарғы**», бірлік саясаты.
- Жоңғар шапқыншылығы:
 - «**Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама**» (1723-1727).
 - **Аңырақай шайқасы (1729/1730)** — жоңғарға шешуші соққы.
 - **Орбұлақ (1643)** — **Жәңгір хан, Жалаңтөс баһадүр**.

Ресей империясы кезеңі

- **1731** — **Әбілхайыр ханның** Ресей бодандығын қабылдауы (Кіші жүз).

- Билікті жою реформалары:
 - 1824** — «**Орынбор қырғыздары туралы жарғы**» — Кіші жүзде хандық жойылды.
 - 1822** — «**Сібір қырғыздары туралы жарғы**» (Сперанский) — Орта жүзде хандық жойылды.
- Ұлт-азаттық қозғалыстар:
 - **Сырым Датұлы (1783-1797)**,
 - **Исатай-Махамбет (1836-1838)**,
 - **Кенесары Қасымұлы (1837-1847)** — қазақ мемлекеттігін қалпына келтіруге ұмтылыс,
 - **Есет Көтібарұлы (1847-1858), Жанқожа Нұрмұхаммедұлы (1856-1857)**.
- Әкімшілік реформалар: **1867-1868** Уақытша ережелер → **Түркістан генерал-губернаторлығы, Далалық облыстар**; кейін **1886, 1891** ережелер.
- Қалалар: **Верный (Алматы) 1854, Әулиеата (Тараз)**, темір жолдар (Орал-Орынбор, Ташкент темір жолы).

XX ғасыр басы

- **1905-1907** революциясының ықпалы, баспасөз: «**Қазақ**» газеті (1913, Байтұрсынұлы).
- **1916 ұлт-азаттық көтерілісі**: 25 маусым жарлығы (тыл жұмысына адам алу).
- **Алаш қозғалысы (1917)**: **Әліхан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы; Алаш-Орда автономиясы** (Жақып Ақпаев, т.б.).
- **Қазақ АКСР (26.08.1920)** — астанасы **Орынбор**, кейін **Қызылорда, Алматы**.
- **1936** — **Қазақ КСР** одақтас республикаға айналды.
- **1931-1933 ашаршылық**, ұжымдастыру салдары.
- **Екінші дүниежүзілік соғыс**: **Бауыржан Момышұлы, Мәншүк Мәметова, Әлия Молдағұлова, Талғат Бигелдинов; 316-атқыштар дивизиясы (Панфиловшылар)**.
- **1954** — Тың және тыңайған жерлер.
- **1950-1989** — **Семей полигоны, Невада-Семей** қозғалысы.
- **1986 Желтоқсан** — ұлттық сана серпілісі.

Тәуелсіз Қазақстан

- **1990.25.10** — Мемлекеттік егемендік туралы Декларация.
- **1991.12.01** — тұңғыш Президент сайлауы; **1991.12.16** — **Тәуелсіздік күні**.

- **1992.06.04** — Мемлекеттік рәміздер; **1992.03.02** — БҰҰ-ға мүше.
- **1993.11.15** — теңге айналымға енді (Ұлттық валюта күні).
- **1993** және **1995.08.30** — Конституциялар (қолданыста — 1995).
- **1997** — астананы көшіру туралы Жарлық; **1998** — **Астана** атауы бекіді (Ақмоладан).
- **2010** — **ЕҚЫҰ саммиті** Астанада.
- **2017** — **ЕХРО-2017** (Астана).
- **2019-2022** — Астана атауы **Нұр-Сұлтан** болып өзгеріп, 2022 ж. қайта **Астана** болып қайтарылды.
- **Семей полигоны жабылуы — 1991.08.29.**

Мәдениет, құқық, дін

- **Ислам** кең таралуы — X–XII ғғ., **Қараханидтер** дәуірінде мемлекеттік деңгейде орнықты.
- Дала заңдары: **Қасқа жол**, **Ескі жол**, **Жеті жарғы** (әлеум., қылмыстық, жер, мерке-соғым, құн, даулар).
- **Әл-Фараби** (Отырар), **Қожа Ахмет Ясауи** (Ясы), **Махамбет**, **Абай**, **Шоқан**, **Ыбырай** — есім-еңбектерін шатастырмаңыз.
- Ортағасырлық қалалар функциясы: **Сауран** (қорған-сауда), **Сығанақ** (астана), **Отырар** (ғылым-сауда), **Тараз** (Ұлы Жібек жолы).

Жиі сұралатын даталар (шап беретін блок)

- 1465/66 — Қазақ хандығы.
- 1723-27 — Ақтабан шұбырынды.
- 1729/30 — Аңырақай шайқасы.
- 1731 — Кіші жүздің бодандығы (Әбілхайыр).
- 1822/24 — хандық жойылды (Орта/Кіші жүз).
- 1837-47 — Кенесары көтерілісі.
- 1867-68 — әкімшілік реформалар.
- 1916 — ұлт-азаттық көтеріліс.
- 1920 — Қазақ АКСР.
- 1936 — Қазақ КСР.
- 1931-33 — ашаршылық.
- 1949-89 — Семей сынақ алаңы.
- 1986 — Желтоқсан.

- 1991.12.16 — Тәуелсіздік.
- 1993.11.15 — теңге.
- 1995.08.30 — Конституция.
- 1997/98 — Астана.

Кім - не істеді? (тұлғалар тезисі)

- **Керей, Жәнібек** — Қазақ хандығын құрды.
- **Қасым хан** — мемлекетті күшейтті, «қасқа жол».
- **Есім хан** — «ескі жол», Ташкент үшін күрес.
- **Тәуке хан** — «Жеті жарғы», үш жүз билерін топтастырды (**Төле, Қазыбек, Әйтеке**).
- **Әбілхайыр** — Ресей бодандығы.
- **Абылай** — жоңғар дәуірінің мемлекет қайраткері, сыртқы тепе-теңдік саясаты.
- **Сырым, Исатай-Махамбет, Кенесары** — отарлыққа қарсы күрес жетекшілері.
- **Ә.Бөкейхан, А.Байтұрсынұлы, М.Дулатұлы** — Алаш көсемдері.
- **Б.Момышұлы, Мәншүк, Әлия, Т.Бигелдинов** — ЕДСоғыс қаһармандары.
- **А.Бөкейханов** — бірінші қазақ партиясы «Алаш» лидері; **А.Байтұрсынұлы** — «Қазақ» газеті редакторы, әліпби реформаторы.

Терминдер мен «қақпан» тұстар

- **Дешті Қыпшақ** — қыпшақ-қазақ даласы (Еділден Ертіске дейін).
- **Ұлы Жібек жолы** — Тараз, Отырар, Сығанақ, Түркістан сияқты қалаларды байланыстырады.
- **Қоныс-жайылым ауысуы** — маусымдық көшу: **қыстау-көктеу-жайлау-күздеу**.
- **Жүздер: Ұлы** (Жетісу), **Орта** (Орталық-Сыр), **Кіші** (Батыс).
- **Салыстырмалар:**
 - «Қасқа жол» — XV–XVI ғ.; «Ескі жол» — XVII ғ.; «Жеті жарғы» — XVII соңы.
 - 1822 — Орта жүз; 1824 — Кіші жүз хандықтарының жойылуы.
 - Астана атауы: **Ақмола → Астана (1998) → Нұр-Сұлтан (2019) → Астана (2022)**.

Жылдам есте сақтауға лайфхактар

- **«3 Жол» ережесі:** Қасым — қасқа; Есім — ескі; Тәуке — жеті.
- **«ТТҚ» формуласы** (Тараз-Түркістан-Қойлық) — Қарахан мен Жібек жолын

ойға бекітеді.

- «ААТ»: 1991 Азаттығы, 1993 Ақша (теңге), 1995 Тиімді Конституция.

Курс — теория, ал ҰБТ — тәжірибе. Ми тек **практика арқылы үйренеді**, сондықтан **күн сайын тест шешу — ең тиімді дайындық тәсілі.**

Қысқаша жүйе:

1. Әр тесттен кейін қателеріңді жазып ал.
2. Сол қатеге байланысты шағын теорияны қайтала.
3. 2 күннен соң сол тақырыптан тағы тест шеш — прогресті тексер.

□ Ереже:

Бір сағат оқу — бір тестпен бекітілмесе, ұмытылады.

Күн сайын 2-3 толық тест шешсең, **бір аптада әлсіз тұстарың айқын көрінеді.**
Көп тест пен дайындық материалдары □ ubt-test.kz платформасында.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.